

kažeta, da so dotične pesmi od srbskih pokrajin se sem gori zaplodile, in taka je tudi glede nekih slovenskih narodnih pesmi. Turki pridejo zmiraj jašoč, in sicer včasih celo v snuboke. Pa tudi naši junaki se včasih zedinijo, ter gredo na srečolov daleč dol v globoko Turčijo. Razun junaka Marka naj več bojov s Turki bije kralj Matjaž, ki je v tem obziru pravi slovenski Cid. Pesmi in pripovedke o kralju Matjažu so gotovo po vsej Sloveniji doma. Če se ima pod kraljem Matjažem misliti ogerski kralj Matias, ki je vladal od 1458. do 1490. in ki je leta 1485. Dunaj in veliki del Štajarske osvojil, je težko reči, po čim je pri našem narodu v toliko popularnost prišel, da se o njem celo pripoveduje, da je hudiča v pekel zaprl in smrt za več let v žaklju zavezano držal. Tudi magjarski narod zvesto hrani spomin na kralja Matjaža, in še danes je pregovor v navadi: meghalt Mátyás Király, oda az igaság, ali po slovenski: Odkar ni več kralja Matjaža, tudi ni več pravice. Poleg junakov imamo tudi narodno junakinjo Alenčico Gregčevo sestro. Ko je Alenčica čula — pripoveduje narodna pesem — da so jenega brata Gregca Turki ubili, sklene sama pri sebi bratovo smrt krvavo nad Turki maščevati. V ta namen se obleče, kakor je bil jen brat Gregce oblečen, zasede konja, pa jezdi pred turški tabor. Tam začudene Turke, ki so Gregca za mrtvega imeli seseke, da „lih tako jih za njo leži, ko snopja za ženjicami, ali drobne trave za koso“. In ko jih je vse do zadnjega in slednega ssekala „kaj stori zdaj Alenčica, sestra svojega Gregca? Junaško bližje cara gre, pokaže črni kiti dve, dva lepa bela zizeka“ pa ga ošabno i pikro dvakrat za poredoma vpraša: „ima take tvoja carinja? ima take tvoja carinja?“

(Dalje prihodnjic.)

Gospodarske stvari.

Sladin.

(Konec.)

Iztisnejo se pa civebe ni jagode na tak način: Mehice in cele jagode sicer plavajo na površju mošta v polovnjaku, ker se ne dajo vse zmečkati, pa to nič ne de. Ko je moštna kad prazna in krnica ali pol stiske ali preše tropin oproščena, se iz polovnjaka z žetlarom mošt, civebe in jagode zajema, in v rešeto nad kadjo postavljeno vljiva, da se mošt v kad izceja, civebe in jagode pa se iz rešeta v škafo osipljejo in na krnico nosijo, kder se po tem majhni koš nareja kakor navadno. Koš se po trikrat dela, da se popolneje iztisne. Ker je koš majhen, stiska ali prešno orodje pa goropadno, je treba paziti, da se nesreča ne zgodi ali vreteno ne stare. Koš je jako polzek in se rad nagne; zato gre tudi zelo po malem vreteno goniti. Vendar se da tudi težilo na vago obesiti, saj pri drugem in tretjem košu.

S tem se po nepotrebnem ne kaplja z moštom, ki je v polovnjaku bil, in sedaj precejen skozi rešeto v kadi čaka, dokler še ostali mošt od koša, ki je na stiski narejen, ne poteče in ves mošt nabere. Ko so se civebe in jagode sicer že trofine v tretjič v majhni koš med obroče pometale in iztisnole, in nič več mošta ne dajo, se primerni sod nalije, in to je: „Sladin“; s katerim se ravna, kakor sicer z moštom in vinom, toda bolj varno in skrbno, ker je roba, dražja. Polovnjak „sladina“ se proda za 200 do 300 for. — a sedajni mošt pa kupei plačujejo po 60 do 80 for. štrtinjak.

Leta 1865 sem „trofinsko vino s sladkorjem“ en polovnjak naredil, in še imam med sto bokali raznega vina tudi uno primešano; toda rad bi se ga znebil, in bom ga sedaj na pipo djal, da se popije, ker vedno neka medla, prazna bridkost predslji, ktera se je vinu pridružila od tropin in vzlasti od petljik in receljnov grozdin. Ta soperni okus še se sedaj ni zgubil, pri vsem tem, da je celo od leta 1866 še s pravim sladkorjem vino se prililo. —

Tudi s pravim sladkorjem še vino sladkeje narejati, ni svetovati. Boljše je slabše vino z boljšim vinom ga zboljšati, komur se rači, postavim: lansko z letošnjim ko bo čisto. — Vino s pravim sladkorjem osladkorjeno se brž po okusu čuti in pozna, ko je zavrelo: kdor pa ne ve, kako se je vino sladkeje naredilo, se kaj zavzame nad umetnim ravnanjem, ko ga pokusi, ter ugibljuje razno čarovanje ali copranje — pa ga pusti.

Po tem takem tedaj z obema načinoma, s „tropinskim vinom s sladkorjem siadkeje delati, priporočila ni vredno,

dokler ne bomo vedeli vsem pomanjkljivostim grozdinim o slabim vinskem letu v okom priti. Do tje še bo pa mnogo vode po Muri, Dravi in Savi v črno morje steklo. To vem iz lastne skušnje. Komur pa se rači, naj si pameti kupuje, kakor si je kupoval.

Jančar.

Bučelarstvo.

Novi način satovje iz panja jemati. V Angleški se bučelam satovje jemlje po tem, ko so se prej bučele z kloroformom omamile. K temu je potrebno $\frac{1}{4}$ unce ($\frac{1}{12}$ lota) kloroforma pri navadnem panju, pri velikem pa $\frac{1}{2}$ unce. Opravilo pa je sledeče: Miza, ktera se postavi 6—7 čevljev od panja, se ogrne s platnenim prtom, na sredino mize se postavi okrožnik s kloroformom, krožnik se pokrije s prav tanko trotnato mrežo, da se bučele ne morejo celo kloroformu blizati. Po tem se panj postavi čez krožnik in v 20 minutah ležijo vse bučele spajoče na prt. Po tem se panju lahko satovje vzame, kolikor se ga hoče, panj se postavi spet na svoje mesto; krožnik s kloroformom se odstrani, v kratkem se bučele zbudijo in letijo prav vesele v svoj panj.

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

IV. del.

O bankah.

37. Banke so kapitalne zaloge; imamo jih pa razločevati v banke založivne in banke posojivalne. Govorimo naj prej o prvih; da ni založivnih bank, bi se vsako plačilo v kovini opravljati imelo; vsak veliki trgovec bi trebal vedno pri rokah imeti veliko vsotino kovanega denarja, da bi mogel svoje navadno trgovanje redno opravljati. Za to bi mu bilo mnogo truda in zgube na času ta denar šteti in ga od enega kraja na drugi prespravljati; poleg pa bi se zlato in srebro po vednem premetovanju in prespravljanju precej zglodalo. Vse to bi bila velika neprilika posebno v velikem barantu, kakor n. p. v Londonu, kder se vsak den na stotine milijonov prebaranta. Temu se lahko v okom pride po porazdelivanju dela. N. p. več trgovcev si izvoli svojega bankerja, pri njem založi svojo kovino ali v obče zanesljiv kapital, in kedar kateri izmed teh trgovcev kakšno plačilo ima, da upniku svojemu samo „navest“ (order ali check „ček“) na bankerja za odločeno vsotino. Banker ima s svojimi opravniki za natančen račun skrbeti in tudi nimu treba navest ali check, ako se posebno ne zahteva v kovini izplačati, temoč samo pripiše to upnikovi zalogi kar od dolžnikove izbriše. Tako pisaje par vrstic se celi posel brez težave, brez zgube na času in truda leži opravi po eni osebi nego bi se inače po 50 ali stoterih težavno opravljal. Koliko truda in posla bi prizadevalo n. p. 500.000 fl. v zlatu ali srebru šteti, koliko kedar se šteje na milijone! Ravno tako se še dalje denarni posli polehčujejo, ko več bank v medsebojno zvezo stopi in „navesti“ (checks) medsebojno za plačilo sprejma. Po takem so zamenjive banke društvu človeškemu za enak prid, kakor mašine, ki delo vršijo, t. j. z kterimi se z malim trudom veliko opravi.

38. Banke posojivne so prirejene denar posojevati. Mislino si na tisočero ljudi po 1000 goldinarjev, ktere na obresti posoditi želijo; ti ljudje vendar se ne morejo sami s tim opravlkom pečati, manjka jim zato časa in ne vejo komu bi svoj denar varno posoditi mogli. Ko bi trebalo posojivanje še tako posebežno opravljati, težko bi bilo tako onim, ki bi denar na obresti posojivati želeli, kakor onim, ki bi ga na posojilo jemati hoteli, ker ne poznali bi se medsebojno in malo bi zaupanja imeli: toraj ako med nje dober posrednik stopi, ki denar za posojivanje sprejme, ga zanesljivim ljudem posojuje obresti pobira in jih lastnikom izroča, je na veliko dobro in korist obema strankama. Temu posredniku ali bankerju se ve da se trud ima plačati, zato nimajo lastniki z svojim denarom nobenega truda in nobene nevarnosti ali „risico“ ga izgubiti, tako da kar bi manj na obrestih dobili, jim je po vsem obilo naplačano.

(Dalje prih.)

Pod Lipo.

Podučivni in vgodni pogovori.

Ljubomir in mnogi kmetje sedijo pri mizi in berejo časnike.

Iglič (dene časnik na stran). To pa je vendar strahovito, kar sem ravno čital in kar morajo siromaški Poljaki vse pod rusko vlado trpeti.

Debelko. Za Božjo voljo kaj pa te je tako zlo strašnega?

Iglič. Premislite samo, tukaj stoji črno na belem tiskano, da je Ruski car; ko je pred kratkim bil v Varšavi, dal —

Zalec (mu segne v besedo). Morebiti kakih sto Poljakov obesiti.

Iglič. Kaj pa mislite o ruskem caru! Dal je tamošnjemu gledališču 10.000 rubelnov, t. j. 17.000 gld. v naših denarjih. (Vsi se smejejo.)

Zalec (jezno). Hodite k šmencu z Vašimi burkami. Gospod Ljubomir prosimo Vas, povejte nam rajši spet nekaj o zdajni politiki, postavimo kaj je Vaše mnenje o novi brambovski postavi, katero je državni zbor na 10 let skoraj celo po vladinem predlogu prijel.

Ljubomir. Moji dragi, o tem bi se dalo mnogo povedati, ker ta postava seže globoko v našo kri, naše žepe in sploh v bitje naše države.

Semenko. Prosimo, razlagajte nam kako to mislite.

Ljubomir. Rekel sem, da imenovana postava sega globoko v našo kri, ker državni zbor je po ti postavi dovolil z 129 glasovi soper samo 39. 1.053.000 vojakov in sicer redovne vojaščine 800.000 mož. Da pa bo ta velika množina vojakov potrebovala tudi mnogo denarja, tega ni treba nikomur razlagati, in za to sem rekel, da bo imenovana postava tudi segala globoko v naše žepe. Naši žepi pa so prazni ali vendar ne preveč polni, to vsi dobro veste, postane tedaj vprašanje, kako se bode ta velika armada plačevala. Dače so že tako velike, da skoraj vekše biti ne morejo, državno posojilo se bo tudi težko dalo napraviti. — Odkod tedaj denar vzeti? Vse to so neki poslanci pri občni debati o brambovski postavi, vladi celo odkrito povedali in celo jasno dokazali, da, če ta postava obvelja, se krize ne bomo mogli izognoti; in to gotovo seže globoko v bitje naše cele države.

Dalje moram reči, da si je državni zbor sam sebi grob kopal, ko je prijel brambovsko postavo na deset let s odločbo, da mora določeno število vojakov (t. j. 800.000 mož) pripravljeno biti, ker je s tem dal iz rok pravico na tako mnogo let dovoliti ali ne dovoliti kri in premoženje.

Ker so se že dovolili vojaki, še se morajo dovoliti tudi denarji, s katerimi se bodo plačevali, to se samo po sebi razumeva. Zato je prijeta brambovška postava po odborovem predlogu nesreča za ministerstvo, za državni zbor, za deželo in za celo cesarstvo posebno, če premislimo, na kakov način je ministerstvo došlo do tega, da je večina za brambovsko postavo glasovala. Piše se namreč v časnikih, da se je reklo odborom, da ministerstvo mora odstopiti, če se brambovška postava po odborovem predlogu ne prime, in z njim tudi državni zbor. Prepričan sem, da mi vsi ljubimo našo državo in da prav iz srca želimo, da bi bila Avstrija tudi od drugih držav čislana in tako močna, kakor je naj bolj močno želimo; mislim tudi, da ni nikdor soper princip, da se vpelje splošna vojaška služba. Državni zbor pa nam ni dokazal, da se oboje samo more doseči, po tej novi brambovski postavi in da se državna moč po tej sistemi res pomnoži, ktera nas snovič pelje do denarne in narodno-gospodarske pogube. — Državni zbor je tedaj po glasovanju za to postavo, še ono malo zaupanja popolnoma zgubil, katero še je dozdaj pri nekkih ljudeh imel. Demonstracije soper zbornico poslaneev in soper ministerstvo so zatoraj taki po sprijeti postavi, začele jasno kazati in sicer naj prej v Gradcu, kder so državnemu poslanecu dr. Rechbauerju 16. t. m. napravili sijajno bakljado in ga je pozdravilo mnogo tamošnjih družeb, ker on se je, kakor je znano, posebno moško upiral proti ogromni armadi in iz nje izvirajočim stroškom in je posebno v svojem govoru povdarjal, da ljudstvo nikakor ne more biti zadovoljno z novim krvavim in denarnim davkom.

Brambovška postava se med ljudstvom skoraj vsikdar z veliko nevoljo pozdravlja in na Dunaju se je sošel ljudski zbor, v katerem je 5000 ljudi, večidel delavcev protestovalo proti postavi.

Zdaj se o njej posvetuje gosposka zbornica in občno mnenje je, da bo jo tudi prijela.

Semenko. Kako pa se te glasi ta postava?

Ljubomir. Glavne jene točke so te-le; Vsak z malimi izjemki, kdor je zdravega in dosti močnega života,

morabit vojak nekoliko časa, nobeden se ne bo smel odkupiti ali namestnika imeti. Dolžnost vojaštva, to je, vstopa v armado se začne s 1. januarjem po pratiki tistega leta, v katerem je mladenec 20. leto spolnil; vojaštvo trpi potem kako le: 3 leta v liniji ali redovni armadi, in 7 let v rezervi ali za armado na suhem ali za pomorsko armado. — 2 leti za take, ki bodo prestali službo v armadi in stopijo med brambovce (Landwehr) in 12 let za take, kateri brez druge vojaške službe, se kar naravnost med brambovce vzamejo. Vse vojaštvo bode v prihodnje tedaj razdeljeno v trojno vrsto: namreč 1) v redovno in rezervno vojsko (ali armado). 2) V vojsko brambovcev in 3) v črno vojsko (Landsturm), katero poslednjo skliče cesar le takrat, kadar kateri deželi naravnost žuga sovražnik s svojim napadom. Dijakom je bilo privoljeno, da smejo ko jednoletni radovoljci, ob enem tudi študirati.

Semenko. Ali tedaj ne bo nikdo vojaščine rešen?

Ljubomir. To pa ne. Splošne vojaščine bo resen edini sin, vnuk nezmožnega deda ali babice; sinovi, ki posedovajo kmetijo. Bogoslovci pa dobijo na prošnjo odpust, da morejo študirati, ako so bili vzeti med stojno vojsko ali med brambo. To naj bo za danas zadosti, če bo cesar brambovsko postavo enkrat potrdil, Vam povem celo. Z Bogom.

Dopis.

Iz Mariboru. V nedeljo, t. j. 22. t. m. je bila v naši čitalnici spet prav lepa beseda, pri kateri se je vdeležilo mnogoljudi. G. Tomšič je prav zanimivo govorilo „mednarodnem pravu“. Pred in po govoru je nas razveselil pevski zbor, ki se je takrat sošel v prav lepem številu, z izvrstnim petjem, če je ravno imel samo dve pevski vaji. Le tako naprej gospodje pevci, saj mili glasi naših pesmi oživijo in razveselijo vsako naše društvo.

Politični ogled.

Državni zbor. — Besedovanje o brambovski postavi.

(Dalje.) G. Diustl je, kakor vsi govorniki za splošno brambovsko dolžnost, vendar proti nasvetom odborove večine. One vlade, ki so napravile 800.000 mož armade, tirajo napadno politiko, tudi on se opira na našo denarno onemoglost. Razen tega bi bila taka armada škodljiva iz narodno-gospodarskega ozira ker bi 800.000 odtegnola napredku in kulturi. Dr. Sturm toži naglost, s katero se je vrgla postava v zbor. Jemu je pričujoča postava toliko, kakor politični pogin. Ako pa ministri trdijo, da bi ne mogli dalje v službi ostati, ko bi se ta postava ne potrdila po osnovi, trdi on mirno, da mu jegov mandat in korist jegovih volivcev ne dopušta za osnovo glasovati.

Dr. Ziemialkowski ni zadovoljen z postavo, tudi noče, da bi vsakdo za vlado glasoval, vendar je za osnovo, da s tem dokaže, da mu je za Avstrijo in da v prvem trenutku zna prezirati svoje deželne koristi, državi na korist.

Skene govori proti odborovi večini; dokazuje kako celo nenatančna in kriva so vladina dokazila, ko je odbor moral vihrati z delom ker je vlada tako tirjala, češ, da bi morala odstopiti. Politični položaj v Evropi res ni naj bolji, vendar še ni nič dokazano. Pričujoča postava je nesreča za deželo in za državo in za dinastijo. Iz enega posiljenega stanja nas mečete v drugo in če storimo Vam po volji, nam očitete: zakaj ste bili. Tako se bo godilo tudi zdaj, če bomo vedno le zaupanje do vlade izrekli. Ogri so sprijeli princip vojake igrati, kar so lahko storili, ker plačujejo le 30, mi pa 70 %. Dualizem ste vrinoli zdaj tudi v armado, s tem ste raztrgali zadnjo vez starega cesarstva. Govornik razlaga obširno finančne zadeve in vpraša ministerstvo; kako je ministerstvo moglo Madžarom dajati koncesije, katerih še v predmarcovinih časih ni bilo in ktere se ne zlagajo z našo koristjo. Mnogo vojakov na papirju še ne čini nobene armade temoč le prave razmere med potrebo in močmi kar jih je. Ministerstvo je to pozabilo, in moram reči, da ministerstvo nikdar ni bilo kos svoje naloge. Sicer pa upam, da bo tudi za Avstrijo došel čas, ko se bo de sodila v Avstriji svoboda bolj po djanjih, kakor po lepih govorih.

Dr. Ryger (za odborovo večino). Avstrija obdana z državami, ki imajo po milijon in še več; zatoraj moramo tudi vzeti na se zlo, katero imajo naši sosede, država ki je izpuštala iz rok svojo moč ni več samostalna. Kdor hoče namen,